

УДК 378.1

С.А. Макаров, О.В. Висоцький, О.Г. Лебедев

Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИВЧЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТА ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ВВШЗ

В статті розглядаються шляхи оновлення навчально-виховного процесу в вищому військовому навчальному закладі, наводиться певний комплекс організаційно-методичного забезпечення ефективності вивчення військово-технічних та військово-спеціальних дисциплін у вищій військовій школі.

навчально-виховний процес, військово-технічні та військово-спеціальні дисципліни, вища військова школа

Характерною рисою сучасної епохи є прогресивне зростання обсягів науково-технічної інформації. За даними вітчизняних і закордонних спеціалістів, інформація, наприклад у радіоелектроніці – подвоюється через кожні 5 років, у космічних дослідженнях – через 3 роки, у ядерній і лазерній техніці – через 2...2,5 роки і т.д. При цьому ці терміни мають тенденцію скорочення. Бурхливий розвиток інформаційних та телекомунікаційних технологій обумовлює стрімке «старіння» інформації ще до того, як вона переходить до підручників та посібників. Ця тенденція викликає зростання вимог до якості підготовки військових фахівців у сучасних умовах.

Важливим показником ефективності підготовки військових спеціалістів тактичного рівня з напрямку підготовки "Радіотехніка" є забезпечення глибокої самостійної розумової праці тих, хто навчається, їх здатності до самостійного поглиблення знань та вмінь, що обумовлює необхідність відповідних змін у навчально-виховному процесу. До особистих рис, які визначають вказану здатність, відносяться насамперед, високий рівень розвитку словісно-абстрактного та асоціативного мислення, його творчий характер, культура мовлення, активність, самостійність і рішучість тощо.

Основним напрямком оновлення навчально-виховного процесу в умовах бурхливих суспільно-економічних та наукових змін є перехід з інформаційного навчання на методологічне, яке має забезпечити формування вказаних здатностей.

По-перше, важливим є оптимальний вибір наукової інформації, яка містить основні керівні закономірності об'єкту та предмету навчання. Стосовно інших видів інформації, які мають допоміжний, довідковий характер (нормативи, графіки, таблиці) курсанти повинні навчитися оперативного здобувати їх у разі потреби (без обов'язкового перетворення цієї інформації у знання).

По-друге, великого значення набуває впровадження у навчальний процес більш досконалих сучасних методів і форм навчання, які обумовлюються застосуванням новітніх концепцій перетворення педагогічного процесу у вищій військовій школі (ВВШ).

Серед сучасних методів підготовки військових фахівців, які базуються на використанні досягнень психолого-педагогічної науки ВВШ, необхідно відзначити:

– метод показу (демонстрації), який дозволяє створювати наочні образи процесу, явища, предмету та дій, що вивчаються, а в умовах сучасних інформаційних технологій відображати поряд зі статичними образами предмету навчання його динамічні властивості та сутність фізичних процесів у часі;

– метод обговорення навчального матеріалу, який характеризується сумісною навчальною роботою навчально-педагогічних працівників та тих, хто навчається, на базі попередньої навчально-методологічної підготовки;

– дослідний метод, якому притаманно характерна риса самостійного здобування курсантами знань, особливо з військово-технічних та військово-спеціальних дисциплін;

– метод практичних робіт, який забезпечує безпосередньо формування цільових вмінь та навичок згідно вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик шляхом вивчення зразків озброєння та військової техніки як безпосередньо на техніці, так і за допомогою віртуальних тренажерів;

– метод самостійної роботи, який в умовах розвитку сучасної теорії організації розумової праці та з огляду на прагнення виконання положень Болонської концепції набуває найважливішого значення.

Серед сучасних форм навчання в організаційному сенсі слід відзначити дистанційне навчання,

яке набуває великого значення в умовах активізації самостійної розумової праці тих, хто навчається. Але створення комплексу освітніх послуг, які надаються поза безпосередніх контактів викладача та курсанта, за допомогою фахівців конкретних зразків озброєння та військової техніки потребує зусиль та великих витрат часу, а також наявності розвинутої локальної мережі університету.

До концепцій перетворення педагогічного процесу у вищій військовій школі можна віднести:

- креативний підхід (педагогіку співробітництва), особливостями якого є перетворення тих, хто навчається, з об'єкту педагогічних впливів у суб'єкт, а також відсутність заборони критики між співробітниками навчального процесу;

- контекстний підхід, який забезпечує методологічне вивчення військово-спеціальних дисциплін в контексті майбутньої професійної діяльності на підставі моделювання діяльності військового фахівця всіма можливими дидактичними, психологічними, організаційними засобами й заходами та наповнює процес навчання особистим сенсом;

- компетентностний підхід, який визначає необхідність викладання військово-технічних дисциплін компетентними фахівцями конкретної галузі військово-спеціальних знань з урахуванням ціло-сміислової уяви предмету навчання;

- проблемний підхід, який базується на створенні проблемних ситуацій, що зводяться до викликання у тих, хто навчається пізнавального протиріччя, коли вони усвідомлюють недостатність своїх знань і відчують потребу набуття повної інформації для вирішення висунутої проблеми. Систематичне вирішення проблемних ситуацій сприяє розвитку мислення у тих, хто навчається виховує потяг до самостійного здобуття знань, виробляє вміння і навички самостійної роботи, дозволяє підготуватись до засвоєння нових понять і явищ.

По-третє, необхідність впровадження та використання досягнень сучасних інформаційних технологій.

До основних конструктивних принципів інформатизації процесу навчання у ВВШ відносять:

- оперативне оновлення наукової інформації, яка використовується у педагогічному процесі;

- оперативне отримання інформації про індивідуальні особливості та здібності тих, хто навчається;

- оперативний підбір адекватних змісту навчання та індивідуальним особливостям тих, хто навчається, способів наведення навчальної інформації;

- оперативне отримання інформації про хід та результати якості навчання.

По-четверте, важливим шляхом вдосконалення навчально-виховного процесу є розробка критеріїв і методики оцінки ефективності навчання, впровадження кредитно-модульної системи навчання.

По-п'яте, застосування сучасних способів управління навчально-творчою діяльністю тих, хто навчається, на заняттях.

До основних лекційних способів, які не носять нормативний характер, відносять: лекцію удвох, лекцію прес-конференцію, лекцію з попередньо запланованими помилками, лекцію-візуалізацію, слайд-лекцію.

До нелекційних способів управління навчально-творчою діяльністю тих, хто навчається, на заняттях відносять способи:

- колективного пошуку оригінальних ідей;
- побудови й застосування багатомірних матриць;

- емпатії (особистої аналогії);

- інверсії (обернення);

- синектики (об'єднання різноманітних елементів);

- евристичних питань (пошук);

- алгоритмічний тощо.

Запропонований комплекс організаційно-методичних заходів потребує навчально-педагогічної перевірки, але ефективність більшості методів, форм та підходів, що планується застосувати при оновленні процесу вивчення військово-технічних та військово-спеціальних дисциплін, вже доведена та потребує широкого впровадження та використання у вищій військовій школі.

Список літератури

1. Ильин Г. Педагогические проблемы современного отечественного образования // Вестник высшей школы. – 2005. – Вып. 11. – С.37-41.

2. Лусс Э.Я. Педагогика высшей военной школы. – Х.: ХВУ, 1997. – 230 с.

Надійшла до редколегії 19.09.2006

Рецензент: д-р техн. наук професор Г.В. Альошин, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

